

สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ
(ฉบับเพิ่มเติม)

เล่ม ๑

กกฝ่ายลาย - ตำนานเชียงแสน/พื้นเมืองเชียงแสน/
ตำนานเมืองเชียงแสน (ขุนทิ้ง และขุนเจือง)

จัดพิมพ์เนื่องใน

พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ

๕ ธันวาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

กกฝ้ายลาย	๑	กำเนิดพรหมชาติ	๓๘
กกกลอน	๔	กำฟ้า	๔๔
กกธนู	๔	กำบ้าน	๔๖
กkszายใจ	๔	กำเมือง	๔๖
กรบ	๕	กำเรือน	๔๗
กรวีกะ	๕	กำมู	๔๘
กล่องเข้าลาย/กล่องเข้าดอก	๖	กำลังวันนพเคราะห์	๕๑
กลองปฐษา	๗	กำลังแห่งอายุคน	๕๕
กล้วยเดี่ยว	๑๓	กิจจกัณโฐ	๕๖
กวางทองคำ	๑๔	กินเข้า หันหน้าไปทิศใดดี	๕๖
กวี่รัตน์, วัด	๑๕	กินนารอน	๕๖
ก๊อกน้ำ	๑๖	กิวเปรด	๕๘
กองกาน, วัด	๑๗	กิวคอหมา	๕๘
กองมู	๑๙	กุสสราชชาดก	๕๘
กะหลกกลม	๑๙	กูด, ผัก	๖๓
กะหล่ำ	๒๐	เกรียน, นก	๖๖
กับเทียน	๒๑	เกลือกไข่	๖๗
กับยอย	๒๑	เกสธาตุ	๖๘
กัปปิลวัตถุ	๒๒	เก้าอดสลิบเขื่อน จักได้นั่งแทนคำเหลือง	๖๙
กัम्म	๒๒	เกียงเขื่องเมืองคลอน	๖๙
กัम्मัซพล	๒๓	แก้	๗๐
กัศสพชาดก	๒๔	แกงโหะ	๗๒
กา	๒๔	แกงเสื่อเดิน	๗๓
กากอก	๒๕	แกงใส่ันด	๗๔
กาดแป็บๆ	๒๖	แก้วมณีโชติ	๗๕
กาน้ำ, นก	๒๘	ขนัด, บ่า	๗๖
กาบจัว	๒๙	ขนาบ	๗๖
กาบโปก	๒๙	ช่วงข้างกลาน	๗๖
กาพย์เจ็ยจามเทวีและวิริงกะ	๓๑	ขวากชุย	๗๗
กามภูมิ /กามโลก/กามวิสัย	๓๓	ของต้อน	๗๘
ก่าลาไต้	๓๖	ขอนแก่น	๗๙
กาลิก ๔	๓๗	xonนีสัย	๘๐

ขอลูก	๘๑	ครัวทอง	๑๒๗
ชั้นหมาก	๘๒	ครัวรักครัวหาง, การดูแลรักษา	๑๒๘
ข้าว	๘๔	ครัวว้เชียงแสนแตก	๑๒๙
ข้าว ๔ แสนหมอนม้า	๘๔	คราวทาง	๑๓๐
ข้าวผี	๘๗	ครัวว้หงส์	๑๓๒
ขามป้อม, บ่า	๘๙	ครุ	๑๓๔
ข้าวแทนหลวง, วัด	๙๐	ครุบามหาเถรวัดสูงเหม็น	๑๔๔
ข้าว	๙๑	คติ	๑๔๗
ข้าวว่า (แมลง)	๙๓	คะฉิน	๑๔๗
ข้าว	๙๔	คันธกุฎี	๑๔๘
ข้าว	๙๔	คันธา, ครุบา	๑๔๘
ข้าว	๙๖	คำ	๑๔๙
ข้าวพระญาอโศกราช	๙๗	คำน้ำ	๑๕๐
จุดแมลงซอน	๙๙	คำตัน ⁺ ณ เชียงใหม่, เจ้าน้อย	๑๕๐
ขุนคำส่องฟ้า	๙๙	คำตัน ⁺ , พระญาลำพูน	๑๕๑
ขุนบรม	๑๐๑	คำป่าวเทวดา	๑๕๒
ขุนสามลอ เชียงทอง	๑๐๓	คำสอนพระญามังราย	๑๕๔
ขุน	๑๐๕	คำไหว้คุณหลวง	๑๖๐
จุดพิษ (การรักษาโรค)	๑๐๖	คุ่มผ้า/คุ่มผ้า	๑๖๑
จุดลาย (ตกแต่งลวดลาย)	๑๐๖	เคราะห์ทั้ง ๔ ตัว, นิยาย	๑๖๒
เข้ากำ (ข้าวเหนียวดำ)	๑๐๘	เครื่องเขาหลง	๑๖๔
เข้าปัก	๑๐๙	เครื่องคน	๑๖๔
เข้ายาคุ	๑๑๐	แครง/แครง	๑๖๕
เข้าแรมพิน	๑๑๑	โคลมลอย	๑๖๖
เขาวงกต	๑๑๓	โคลงตัดผ้า	๑๖๙
เข้าหนมซี่	๑๑๕	โคลงเมืองเหนือ	๑๗๓
เข้าหนมเส้นแห้ง	๑๑๕	โคลงหีบผ้าใหม่	๑๗๔
เข้าหมู	๑๑๖	คนหาบ	๑๗๕
เจียดแล้ว	๑๑๗	ควัก	๑๗๕
เจ็อน	๑๑๘	ควักเชียงเหมี้ยง	๑๗๖
แจ่วน, บ่า	๑๒๐	ควักแม่ธรณี	๑๗๖
ไขว้ผี	๑๒๐	คอกหมู	๑๗๖
ครกข้าวโพด	๑๒๑	คำหัวคำ, บ่า	๑๗๗
ครัวจ๊กครัวสาน	๑๒๑	ง่าเมือง, พระญา	๑๗๘

งูลาย	๑๗๙	เจ้าเวียงตาล	๒๕๐
จตุโลกปาละ	๑๘๔	เจ้าสามหลวงฟ้า	๒๕๑
จงกำ	๑๘๕	เจ้าสุวัตต์นางบัวคำ, คร่าวซอ	๒๕๔
จ้อตอง	๑๘๖	เจ้าเสือเพือก	๒๕๖
จ้อน	๑๘๘	เจ้าโสธนาและนางปลิวี	๒๕๘
จอบพราย	๑๘๙	เจ้าหลวงคำแดง	๒๕๘
จอบพิษ	๑๙๐	เจ้าหอรอ	๒๕๙
จอมพิงค์ชัยมงคล, วัด	๑๙๑	เจ้าอ้ายอ่อน	๒๖๑
จ๊กกั่ม	๑๙๓	เจือง, ขุน	๒๖๔
จ๊กขาบ	๑๙๓	แจ้ซ้อ	๒๗๓
จ๊กขุ	๑๙๔	แจ้หม่ม, อำเภอ	๒๗๓
จ๊กเข็บ	๑๙๔	ฉคคิตี่ปนี	๒๗๗
จ๊กจัน (แมลง)	๑๙๔	โฉลก	๒๙๙
จ๊กจันทองกลวง	๑๙๕	ชนเม็คป่าหุง	๓๑๙
จ๊กแคน	๑๙๕	ช่วยกินเข้า	๓๑๙
จันทชาดก	๑๙๖	ซ้า	๓๑๙
จันไย	๑๙๙	ซ้างงาคำ	๓๒๒
จับเส้นถามผี	๑๙๙	ซ้างน้ำ	๓๒๔
จามเทวีวงศ์	๒๐๐	ชาวเมืองงาว	๓๒๔
จารโบราณ	๒๐๘	ชาวเมืองแพด (แพร์)	๓๒๕
จำปาสีตัน, คร่าวซอ	๒๑๕	ชินกาลมาลีปกรณ์	๓๒๖
จิบไซ	๒๑๖	ชินซ้าพริก	๓๒๘
จิบอ๊กไฟ	๒๑๖	ชีวหาลิ้นคำ	๓๒๙
จิว	๒๑๗	ชีวกโกมารภักจ์	๓๓๐
จุมปาสีตัน	๒๑๗	ชีน ลีโรรส, เจ้า	๓๓๕
จุมพิตนคร	๒๓๕	ชุงชะ (ชื่ออาร์กษเมืองเชียงใหม่)	๓๔๑
จุลลศกราช	๒๓๗	ชุงชาลิ่ง	๓๔๒
เจดีย์กั้ว	๒๔๐	ชุมพูทวีป	๓๔๓
เจ้าขุนเขี้ยวรอดเขาพี่น้อง เมืองเชียงหวี	๒๔๒	เซ็คไซ	๓๔๖
เจ้าชีวิตอ้าว	๒๔๓	เซควัน, วัด	๓๔๗
เจ้าน้อยคำคน	๒๔๔	เซนเมือง	๓๔๘
เจ้าบุญบัน	๒๔๖	เซียงโฉม	๓๔๙
เจ้าแปดเหลี่ยม นางแก้ว	๒๔๘	เซียงตุง	๓๕๐
เจ้าพ่อหมอกมุงเมือง	๒๕๐	เซียงรุ่ง	๓๗๔

เชียงใหม่คำพระญา (๑)	๓๗๕	दैไม้	๔๕๙
เชียงใหม่คำพระญา (๒)	๓๗๙	ได้ - เสีย	๔๕๙
เชียงใหม่คำพระญา (๓)	๓๘๓	ตกเส็ง	๔๖๑
ขอเจ้าสุวัตต์นางบัวคำ	๓๘๘	ตด	๔๖๒
ขอดาววิไก่อ้น้อย	๓๙๐	ตรอกเล่าโจ้ว	๔๖๓
ขอพระลอเดินดง	๓๙๓	ตองคาย, บ้าน	๔๖๔
ขอสองพี่เลี้ยง	๓๙๕	ตะนาคา (พืช)	๔๖๕
ข้าพะเห่ช้าง	๓๙๘	ตักกลีลา	๔๖๖
ข้าลอม	๓๙๘	ตั้งขณิกปัจจเวกขณปาฐะ	๔๖๘
ตั้ง	๔๐๐	ตั้งไข่	๔๗๐
ตั้ง (แมลง)	๔๐๑	ตั้งเวียง ตั้งทับ ตั้งบ้าน	๔๗๐
ดวงจันทร์, ครอบา	๔๐๒	ตั้งงานม	๔๗๒
ดอกต้าง	๔๐๓	ตัดผี	๔๗๒
ดอกห้านาง	๔๐๔	ตาง	๔๗๔
ดอยเขาควาย	๔๐๔	ต้างเหมียง	๔๗๕
ดอยห้าป่าแคด	๔๐๕	ตาฝาก (กาฝาก)	๔๗๖
ดอยทุ่ง/ดอยดุง	๔๐๕	ตาลปัตร	๔๗๗
ดอยนางแก้ว	๔๐๗	ตาแหลวเมือง	๔๗๙
ดอยนางนอน	๔๑๑	ตำซอน	๔๗๙
ดอยผากลอง, อุทยานแห่งชาติ	๔๑๑	ตำเทา	๔๘๒
ดอยผาดั้ง	๔๑๒	ตำนาน ๕๐๐๐ พระวัสสา	๔๘๒
ดอยผีปันน้ำ	๔๑๒	ตำนานกัวันพะเยา	๔๘๔
ดอยแม่สลอง	๔๑๓	ตำนานกับปลัดถุนคอร	๔๘๕
ดอยวาวี	๔๑๓	ตำนานการสร้างสิงห์	๔๘๗
ดอยหัวแม่คำ	๔๑๓	ตำนานกินเข้าสลาภักต์ (๑)	๔๘๘
ดอยอินทนนท์	๔๑๔	ตำนานกินเข้าสลาภักต์ (๒)	๔๙๐
ดาบเมือง	๔๑๔	ตำนานเข้าต้มสามแก่น	๔๙๑
ดาบเหล็กน้ำพี้	๔๓๕	ตำนานคนไท (ไต)	๔๙๒
ดาบศรีกัญไชย	๔๓๖	ตำนานจอมทตในเมืองพล้าว	๔๙๓
ดาบพอย	๔๓๗	ตำนานเชียงแสน	๔๙๔
ดาว	๔๓๘	ตำนานเชียงแสน (พรหมกุมาร)	๔๙๔
दै	๔๕๗	ตำนานเชียงแสน/พื้นเมืองเชียงแสน/	๔๙๗
		ตำนานเมืองเชียงแสน (ขุนทิ่ง และขุนเจือง)	